

Čaváci a ich nácvik správneho písania ľavou rukou
Metodický materiál

Vypracovala:
Mgr. M. Zaťková
špeciálna pedagogička CPPP a P
Galanta

Prečo sme niektorí praváci a niektorí ľaváci? Nácvik správneho písania u detí písucich ľavou rukou

V minulosti boli ľudia s preferenciou ľavej ruky považovaní často za „iných“, museli sa prispôbovať väčšine a okolie, najmä školské prostredie, ich malo tendenciu „prerábať“-precvičovať na pravákov. Ľaváctvo bolo považované za niečo negatívne, jednoznačne bolo, a je v menšine, a preto aj všetky pomôcky a potreby boli prispôbované svetu ľudí s preferenciou pravej ruky. Ľaváctvo bolo problém...

Našťastie je tento mýtus značne prekonaný, ak nie úplne. Objavili sa pomôcky, predajne, náradie pre ľudí používajúcich ľavú ruku. Do povedomia verejnosti, učiteľov a rodičov sa dostala skutočnosť, že dominancia ľavej ruky niektorých detí je rovnocenná s dominanciou pravej ruky u ostatnej populácie, že nejde o žiaden handicap alebo problém.

Praváci a ľaváci

Prečo máme dve preferencie?

Ide o genetickú výbavu. Znamená to, že ľaváctvo alebo praváctvo, používame termín lateralita (strannosť), je dedičnou záležitosťou. Niekedy môže byť vynútenou skutočnosťou, napríklad ako dôsledok nejakého zranenia, prípadne zrkového poškodenia na jednom, dominantnom oku a pod., alebo ako dôsledok precvičovania z ľaváka na praváka. Za to, či sme praváci alebo ľaváci, zodpovedajú naše mozgové hemisféry.

Fungovanie hemisfér v našom mozgu

Každá z hemisfér je zodpovedná za nejakú činnosť. Riadiacim orgánom pre vedúcu funkciu jednej strany (teda oka, ruky a nohy) je protiľahlá hemisféra, ktorá sa inak nazýva aj dominantnou hemisférou. Čiže typický, čistý, dominantný pravák má dominantnú ľavú hemisféru a dominantné pravé oko, ruku a nohu. Teda nehodnotíme len to, akou rukou dieťa píše, ale aj dominanciu nohy a oka. A u ľaváka je to zase naopak.

O takýchto „čistých“ pravákoch alebo ľavákoch hovoríme, že majú vyhranenú lateralitu. Rozoznávame tiež nevyhranenú lateralitu (ambidextri), vtedy ľudia môžu používať obidve ruky rovnako dobre pre svoje činnosti, ale takýchto ľudí je veľmi málo. A tiež poznáme pojem prekrižená lateralita, čo znamená, že dieťa môže mať dominantnú pravú ruku, ale oko je dominantné ľavé, prípadne je dominantná opačná noha. Čiže vzťahy medzi mozgovými hemisférami nie sú celkom vyrovnané.

Ľavá hemisféra spracováva reč (slová, vety), slabiky (ako fonetické jednotky reči), vníma melódiu, prevádza analyticko – syntetickú činnosť. Má za úlohu pracovať so slabikami a slovami a dávať im zmysel.

Pravá hemisféra sa prednostne zaoberá vnímaním prírodných zvukov a hluku, izolovaných hlások (foném), rytmu, priestorových vzťahov, tvarov, písmen ako tvarov. Podieľa sa na globálnom vnímaní, poznávaní tváre, dodáva emocionálnu zložku vnemom.

Dôležité je ešte podotknúť, že dominancia ruky sa u detí úplne vyhraňuje až v poslednom roku predškolskej dochádzky, teda až na konci piateho, šiesteho roku veku dieťaťa. Ani nie je vhodné posilňovať predpokladanú dominanciu ruky v skoršom veku, treba nechať dieťa, aby si samé určovalo, ktorú ruku chce a bude používať.

Nácvik správneho písania u detí písucich ľavou rukou

Pre samotný akt písania je potrebné, aby si dieťa uvedomovalo, ako sedí a ako drží písacie potreby (pero, ceruzku alebo farbičky). Tomuto sa učí už v predškolskej výchove pri kreslení, maľovaní a pod. najskôr na väčšie plochy papiera, či tabule, ktoré sa postupne zmenšujú na formát A4 až A5. Pri vstupe do školy je vhodné, aby dieťa malo zápästie ruky aspoň čiastočne rozcvičené, uvoľnené a vytrénované používaním farbičiek, štetca a pod. z obdobia predškolskej výchovy.

Správne sedenie

Dieťa sedí tak, aby sedenie nebolo kľčovité. Chrbát je vystretý, stôl siaha približne do polovice trupu. Dieťa sedí na stoličke asi do $\frac{3}{4}$, nohy má chodidlami položené na zemi, hlava môže byť jemne naklonená v smere zošita. Ruky s predlaktím sú položené na lavici (pracovnej doske, stole), ľavá ruka je maličkom v pästi položená na lavici. Zápästný kĺb by nemal byť kľčovitý, ale voľný a pripravený na pohyb celej ruky.

Správne držanie písacích potrieb

Zošit i prípadnú predlohu si dieťa položí na ľavú stranu lavice (stola). Pero (ceruzku a pod.) drží v ľavej ruke rovnakým spôsobom ako praváci, teda medzi ukazovák a palcom s oporou prostredníka. Hrot pera smeruje od tela, je akoby predĺžením osi predlaktia. (viď obr. č. 1). V súčasnosti je už veľkou pomôckou množstvo pier a písacích potrieb na trhu s násadkami na perá, či anatomickým tvarovaním samotného pera, ktoré dieťaťu v tomto nácviku správneho držania značne pomáhajú. (viď obr. č. 2)

Správny sklon zošita

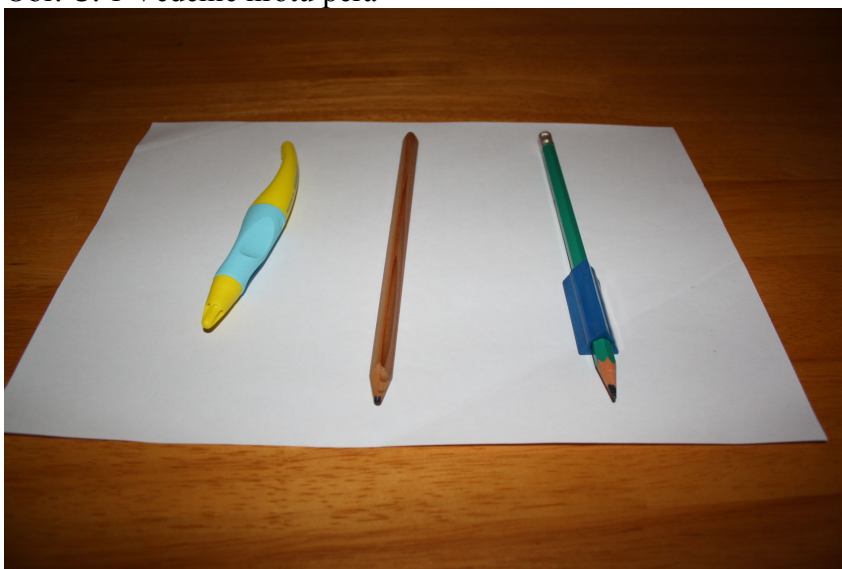
Dieťa píše ľavou rukou si má zošiť položiť od stredovej roviny tela vľavo, pričom je ľavý roh zošita vysunutý doprava. Sklon zošita má byť taký, aby ruka pri pohybe celej končatiny robila čaru rovnobežne s riadkami zošita. Dieťa píše zľava doprava a sklon je taký, aby dieťa videlo, čo píše. (viď obr. č. 3)

S nácvikom správneho písania samozrejme súvisia aj chyby, ktoré sa pri takomto písaní môžu vyskytnúť. Dôležité však je, aby bolo dieťa stále upozorňované na správne formy písania od polohy sedenia až k umiestneniu zošita, až kým sa mu tieto formy nestanú automatickými a nezžije sa s nimi.

Medzi najčastejšie chyby patria – nesprávne sedenie, nesprávna výška stola či stoličky, nepoloženie rúk až k laktom na stôl a pod., nesprávne umiestnenie zošita so zlým sklonom, nesprávne držanie písacích potrieb, opora prstov ako aj vedenie hrotu pera smerom vpravo a nie hore a podobne. Rodičom sa môže zdať, že ak dieťa používajúce ľavú ruku na písanie, píše zrkadlové tvary písmen je to niečo patologické a nesprávne. Je to však častý jav aj u detí písucich pravou rukou na začiatku nácviku písania v I. ročníku. Tento jav postupne vymizne, prípadne sa treba poradiť s učiteľom.



Obr. Č. 1 Vedenie hrotu pera



Obr. Č. 2 Anatomicky tvarované pero, ceruzka a násadka



Obr. Č. 3 Správny sklon pera a zošita

Vypracovala: Mgr. Martina Zaťková
špeciálna pedagogička CPPPaP Galanta
jún 2009

s použitím nasledovnej literatúry:

Prof. MUDr. PhDr. M. Sovák – Lateralita jako pedagogický problém, Praha 1962

Jane M. Healey – Leváci a jejich výchova, Praha 2002

PhDr. Z. Matějček, CSc., PhDr. Z. Žlab – Zkouška laterality 1972

prom. psychologička L. Šimkovičová – Metodika správneho nácviku písania ľavákov, Banská Bystrica 1985